

ктерною стала організація перформансів різноманітними арт-групами з тематикою підтримки євроінтеграції України, засудження та протидії агресії з боку Російської Федерації.

Список літератури

1. Migdal J.S. Strong States, Weak States: Power and Accommodation // Understanding Political Development / Weiner M., Huntington S.P. (Eds.). – Boston, 1987. – P.391–434.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество : Опыт социального прогнозирования: / Д. Белл; Пер. с англ. – М. : Academia, 1999. – 783 с.
3. Тоффлер Э. Третья волна : / Э. Тоффлер; Пер. с англ. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2002. – 776с.
4. Масуда Й. Комп'ютопія // Філософська і соціологічна думка. – 1993. – №6. – С.36–47.
5. Нейсбит Д. Мегатренды : Пер. с англ. – М. : ООО «Изд-во АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. – 380 с.
6. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. – К. : Либідь, 1996. – С. 362-380.
7. Иванов Д.В. Глэм-капитализм. – СПб. : Петербургское Востоковедение, 2008. – 176 с.
8. Фуко М. Воля к истине : по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. Пер. с франц. – М. : Касталь, 1996. – 448 с.
9. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Пер. з фр. – Львів : Кальварія, 2004. – 376с.
10. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, или конец социального: Пер. с фр. – Екатеринбург : Изд-во Уральского ун-та, 2000. – 101 с.
11. Бурдьё П. Социология политики: Пер. с фр. – М. : Socio-Logos, 1993. – 336 с.
12. Постіндустріальні філософсько – соціологічні сценарії для майбутнього // Реконструкція світоглядних парадигм (нові тенденції в західній філософії). – К. : Наукова думка, 1995. – С. 6 – 46.
13. Бодрийяр Ж. Божиста лівія. Хроніка 1977-1984 років / Пер. з фр. – Львів : Кальварія. – 2007. – 128 с.

14. Хома Н. Візуалізація як характеристика постмодерної політичної дії // Гілея. Політичні науки. Збірник наукових праць. – 2014. – № 89. – С. 405-408.
15. Хабермас Ю. Теория коммуникативного действия // Вестник Московского университета. – 1993. – №4. – С.43-63.
16. Почепцов Г. Паблік рилейшнз для професіоналов. – К. : «Ваклер», 2005. – 624 с.
17. Public Movement: Перформанс – [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://artukraine.com.ua/a/public-movement--performans--ce-postiyne-doslidzhennya>
18. Перформанс «Ми є» [Електронний ресурс]. – 2015. – <http://korrespondent.net/ukraine/politics/3280750-my-ye-na-potemkynskoi-lestnytse-proshel-performans-v-podderzhku-evroyntehratsyy>
19. Перформанс у Тернополі [Електронний ресурс]. – 2015. – <http://korrespondent.net/ukraine/1619029-v-terнопole-ustroili-performans-v-podderzhku-es>
20. Перформанс «Крим – це Україна» [Електронний ресурс]. – 2015. – <http://nagg.in.ua/news/100049/%22Крым---eto-Ukraina%22%3A-Zhadan-ustroil-performans-v-odnom-iz-samykh-izvestnykh-muzeyev-Nyu-Yorka>
21. Перформанс в ОБСЄ [Електронний ресурс]. – 2015. – <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/03/20/7032077/>
22. Перформанс у Нью-Йорку [Електронний ресурс]. – 2015. – http://24tv.ua/news/showNews.do?master_joda_pochital_kobzar&objectId=553294&lang=ru
23. Перформанс «Мітинг Котів Удачі» [Електронний ресурс]. – 2015. – <http://news-for.me/2015/03/26/nyu-jork-podderzhal-ukrainu-mitinguyushhimi-zolotyimi-kotami-udachi-video/>
24. Маєрчик М., Плахотнік О. Феноменологія «Фемен»: методологічні контрверсії // Socioпростір: міждисциплінарний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи. – 2012. – №3. – С. 24-29.
25. Фемен: акція біля Києво-Печерської лаври [Електронний ресурс]. – 2014. – <http://korrespondent.net/ukraine/politics/3417491>
26. 1991 г. – акція «Э.Т.И. – ТЕКСТ» [Електронний ресурс]. – 1991. – http://osmopolis.ru/eti_text_hui

Э.А. Клуенко

ПОЛИТИЧЕСКОЕ УЧАСТИЕ: ПРОГНОЗИРОВАНИЕ И НОВЕЙШИЕ ЧЕРТЫ В УКРАИНЕ XXI ВЕКА

Статья посвящена анализу современных тенденций политического участия в Украине. Автор анализирует в сравнении социологические прогнозы политического участия 1970-80-х гг. и их осуществление в настоящем. В статье определены и проанализированы новейшие черты политического участия. Политический перформанс рассмотрен как одна из наиболее важных и эмпирически ярко проявляющихся в обществе форм политического участия.

Ключевые слова: политическое участие, политический перформанс, социологические прогнозы.

E. Kluienko

POLITICAL PARTICIPATION: FORECASTING AND THE NEWEST FEATURES IN UKRAINE OF THE XXI CENTURY

The article is devoted to the analysis of modern trends of political participation in Ukraine. The author comparatively scrutinizes sociological prognosis of political participation of the 1970-80th and their implementation in the present. The newest features of political participation are defined and analyzed in the article. The political performance is examined as one of the basic empirically well-manifested forms of political participation form.

Key words: political participation, political performance, sociological prognosis.

УДК 1:008:316 (045)

І.В. Литовченко

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЯК ФАКТОР ФУНКЦІОНУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА

Національний авіаційний університет

Анотація. Стаття присвячена соціально-філософському дослідженню особливостей інституційних перетворень як фактора функціонування суспільства. Показано, що інституційні перетворення є важливою складовою процесу соціально-економічного, політичного і культурного розвитку суспільства та основою подолання суттєвих деформацій, притаманних суспільству в умовах трансформації.

Ключові слова: інституціалізація, соціальний інститут, інституційні перетворення, інституційне середовище, ендогенні та екзогенні зміни, суспільство.

Вступ

На сучасному етапі трансформації всієї системи суспільних відносин і зв'язків особливого значення

та актуальності набувають дослідження процесів інституціалізації суспільного життя. Інституціоналізм як самостійний напрямок досліджень займає важли-

ве місце в системі соціогуманітарного знання, визначаючи особливу роль інститутів, яку вони відіграють у процесі прийняття економічних, політичних, соціокультурних рішень. Формування і розвиток соціальних інститутів відбувається завдяки виникненню нових соціальних інститутів і трансформації, вдосконаленню вже існуючих, відповідно до потреб індивідів і умов функціонування суспільства. Це означає, що система соціальних інститутів знаходиться в процесі постійних змін і перетворень. У даному контексті важливо зауважити, що політичні, економічні та соціокультурні перетворення, що відбуваються сьогодні в Україні, призвели до процесів трансформації різних сфер суспільного життя. Значних змін зазнала соціальна сфера, що сьогодні характеризується низьким рівнем задоволення основних індивідуальних і суспільних потреб суспільства, конфліктами, поглибленням соціальної диференціації та соціальної нерівності. Негативні тенденції суспільних перетворень позначаються на функціонуванні різних галузей соціальної сфери, проявляючись у загостренні проблем фінансового, організаційного, правового, соціокультурного, інформаційного забезпечення, що залишає свій відбиток на ефективності управління даними галузями. У контексті зазначених тенденцій актуалізується проблема соціально-філософського аналізу інституційних перетворень як важливого фактора функціонування суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій

Виникнення і розвиток інституціоналізму як напряму соціально-філософського теоретизування можна простежити в дослідженнях представників наукової думки кінця XIX – початку XX століть: Т.Веблена, Д.Коммонса, У.Метчела, Дж.Семюельсона, Дж.Ходжсона та ін. У методології даного напрямку під терміном «інститут» розумілися явища як економічного, так і неекономічного порядку – держава, законодавство, сім'я, громадські організації, структури тощо. Проте більшість представників інституціоналізму того періоду у своїх наукових пошуках акцентували увагу виключно на дослідженнях проблематики інституціонального середовища.

Відомими представниками сучасних інституціональних концепцій є також П.Блау, Дж.Бьюкенен, Р.Коуз, А.Алчян, Н.Луман, Д.Норт, М.Олсон. Системні дослідження інституційних перетворень представлені в наукових доробках Х.Арендт, Д.Белла, П.Бергера, П.Бурдьє, В.Іноземцева, М.Кастельса, С.Кірдіної, Т.Лукмана, А.Тоффлера, А.Урсула, Ф.Фукуями тощо.

Серед вчених, які зробили вагомий внесок у розвиток інституціональної теорії у вітчизняній науковій думці важливо відзначити роботи Т.Гайдай, А.Гриценка, В.Дементьєва, Г.Задорожного, В.Липова, А.Маслова, М.Довбенка, О.Нестеренко, В.Мельник, О.Прутської, А.Ткач, О.Чаусовського, А.Чухно, О.Шепеленко, О.Яременка та ін. Важливо зауважити, що в сучасній вітчизняній соціально-філософській думці не має єдиної загально визначеної теорії інституційних перетворень. Натомість актуальність дослідження означеної проблематики збільшується у зв'язку з тим, що практика ринкових,

політичних, соціокультурних перетворень в українському суспільстві протягом останніх десятиліть наочно свідчить про недостатність саме інституціональних підходів до вирішення нагальних теоретичних і практичних завдань.

Постановка завдання

Основною метою даної статті є соціально-філософське осмислення особливостей інституційних перетворень як фактора функціонування суспільства.

Основна частина

Основною розвитку українського суспільства є створення певної збалансованої системи соціальних інститутів, що можуть ефективно функціонувати відповідно до умов і викликів сучасності. Соціальні інститути є відносно стійким комплексом соціальних норм і регулятивних принципів, основним призначенням яких є організація та регулювання певних сфер людської життєдіяльності та забезпечення її функціонування як цілісної впорядкованої системи. Соціальні інститути дозволяють цивілізаційним системам ефективно протистояти загрози наростання ентропії не лише завдяки виконанню суб'єктами зовнішніх нормативних приписів, а й завдяки цінностям, які справляють орієнтаційний і регулятивний вплив на мотиви їхньої соціальної поведінки.

Соціальні інститути історично змінюються і розвиваються за рахунок внутрішніх суперечностей і потреб соціальної системи. У випадку, коли певний соціальний інститут перестає з достатньою ефективністю обслуговувати цивілізаційну мегасистему, виникає необхідність в його структурно-функціональній трансформації з метою уможливлення його відповідності зміненим нормативно-ціннісним стандартам суспільства [1]. В умовах економічної і політичної нестабільності, а також посилення кризових явищ у світі, що відбуваються під впливом глобальних змін, проведення інституційних перетворень стає важливою і необхідною умовою ефективного розвитку і функціонування суспільства.

Залежно від сфер суспільних відносин виділяють економічні (банки, підприємства), політичні (держава, партії, організації), правові (суди, прокуратура, нотаріат, адвокатура), освітньо-виховні (дошкільні навчальні заклади, школи, ліцеї, університети) інститути, інститути науки (академії, науково-дослідні інститути) тощо. Сукупність соціальних інститутів утворює цілісну систему, або інституційне середовище. Інституційне середовище, за визначенням відомого представника західної наукової думки Л.Девіса, є певною сукупністю основоположних політичних, соціальних і юридичних правил, що визначають сферу економічної і політичної діяльності [2, с.133]. Інституційне середовище є первинним по відношенню до потреб індивідів, саме воно визначає дії окремо взятих суб'єктів, їх цілі і переваги. Ефективний розвиток і функціонування суспільства передбачають перетворення його інституційного середовища – сукупності основоположних соціальних, політичних, економічних, культурних, юридичних норм та правил, що визначають, забезпечують і регулюють соціальні відносини та взаємодії тощо. Інституційні перетворення виражаються в появі но-

вих правил, норм, стандартів тощо з відповідними механізмами їх забезпечення і зникненні або трансформації старих, що вже існували в суспільстві.

Інституційні перетворення є важливою складовою частиною процесу соціально-економічного, політичного та культурного розвитку суспільства, що виражається в розвитку та зміні соціальних інститутів. Як справедливо зазначає у своїх наукових роботах Д.Дайнеко, інституційні перетворення лежать в основі зміни суспільно-економічного устрою і можуть здійснюватися як революційним, так і еволюційним шляхом. Вони можуть бути пов'язані, наприклад, зі зміною моделі суспільно-політичного розвитку країни або економічної стратегії та економічної політики, здійснюваної в рамках однієї і тієї ж економічної системи. Вектор інституційних змін лежить на лінії основних інститутів: прав власності, ролі держави, нормативно-законодавчої бази, податкової та судової системи, норм і правил на ринку тощо [3]. Інституційні перетворення, що забезпечують розвиток на основі здорової конкуренції, є основою подолання суттєвих деформацій, притаманних суспільству в умовах трансформації. У сучасних умовах функція основного трансформаційного суб'єкта покладається на державу, яка повинна проводити цілеспрямовану планомірну політику і, як справедливо зауважує В.Базилевич, досліджуючи особливості інституційних перетворень, втілювати «ідею створення надійного механізму соціального контролю з боку суспільства, який зміг би забезпечити стабільність суспільства та його керований розвиток» [4, с. 797]. Важливо зауважити, що особливого значення інституційні перетворення набули наприкінці ХХ ст., коли стали основою реформ, що проводились у різних країнах світу.

Інституційні перетворення – це складний процес, що, як правило, вимагає значних фінансових та інтелектуальних ресурсів, а також суттєвих тимчасових витрат. Хоча формально здійснення багатьох інституційних перетворень стає можливим за порівняно короткий період часу завдяки прийняттю політичних і / або юридичних рішень, на практиці ж впровадження та / або реалізація подібних формальних норм та правил відбувається не відразу, а поступово, особливо в сучасному українському суспільстві. Д.Дайнеко в своїх наукових дослідженнях зауважує, що якщо мова йде про неформальні обмеження, пов'язані зі звичаями, нормами, традиціями і кодексами поведінки, то ці обмеження є ще менш сприйнятливими до різних аспектів реформ. Кардинальні інституційні зміни відбуваються ще повільніше. Особливо консервативними є неформальні інститути, що пов'язані зі зміною свідомості людей. Однак саме вони створюють легітимну основу для дії законів. Кардинальні зміни, що здійснюються не природним шляхом, а насаджуються зверху, часто призводять до негативних результатів в економічних, соціально-політичних і культурних перетвореннях [5, с. 11], що може негативно позначатися на процесах розвитку і функціонування суспільства.

Провідні позиції в системі інституціональних перетворень, як слушно зазначає Д.Дайнеко, займають інституційні одиниці, що є головними суб'єктами в процесі формування інституційної структури су-

спільства. Сукупність, взаємодіючих інституційних одиниць, що беруть участь у прийнятті важливих соціальних рішень в інституційних умовах, є соціальною системою. Різні соціальні системи відрізняються не видами соціальної діяльності і не соціальними процесами, а характером існуючих соціальних інститутів і способами їх впливу на прийняття соціальних рішень. У процесі формування соціальної політики надзвичайно вадливо враховувати цілеспрямовані дії соціальних агентів для досягнення певних своїх цілей, що, в свою чергу, може призвести до зміни існуючих соціальних інститутів [3]. І саме таку взаємозалежність у своїх дослідженнях Д.Дайнеко особливо підкреслює.

У перехідний період соціальні інститути можуть виникати самостійно, без видимої участі держави, у відповідь на потреби соціальних агентів. Проте при цьому можуть виникнути соціально недоцільні інститути. Держава за таких умов повинна активно впливати на інституційне середовище суспільства, тому що спонтанне утворення та селекція інститутів далеко не завжди відбирає найкращі, оптимальні варіанти розвитку соціальної системи.

Аналіз теоретичних засад інституціоналізму свідчить про те, що інституційні перетворення можуть бути ендогенними і екзогенними. До ендогенних перетворень можна віднести трансформації інституційної структури суспільства, що здійснюються шляхом еволюційних змін наявних у суспільстві норм, правил, цінностей, традицій, що власне і складають основу інститутів. Соціальні інститути, що потребують ендогенних (внутрішніх) перетворень, характеризуються невідповідністю функціонування потребам суспільства (дисфункціональністю), що вимагає його трансформації, поглибленої спеціалізації діяльності. Тобто, ендогенні перетворення соціальних інститутів відбуваються в основному через те, що той чи інший інститут перестає ефективно виконувати свої функції, не досягає мети, яка стоїть перед ним, не сприяє реалізації потреб і інтересів певних соціальних груп. Так, наприклад, інститути кредиту, грошей, що з часом втрачають свою цінність, значимість, потребують впровадження нових тенденцій і форм розвитку. Відновити або покращити ефективність функціонування соціального інституту можна шляхом його реорганізації, поглибленої спеціалізації, тобто створити нові, більш диференційовані структури, які будуть діяти на основі інших норм і приписів.

Екзогенні інституціональні зміни, на думку Д.Дайнеко, за своєю природою є більш радикальними і найчастіше виявляються в процесі «імпорту» інститутів. Імпорт інститутів можливий тільки тоді, коли вектор розвитку наявних "вітчизняних" інститутів збігається або, принаймні, не суперечить вимогам свідомо і цілеспрямовано впроваджуваних інститутів. Екзогенні інституціональні зміни здійснюються і в тому випадку, коли інститути конструюються на основі розумових конструкцій, ідеологій і теоретичних доводів, що не використовувались на практиці і впроваджуються вперше у суспільстві реалістично [3]. Екзогенні перетворення відображають певний вплив на соціальний інститут зовнішніх чинників, елементів культури тощо. Найважливішими

чинниками екзогенних перетворень є вплив на соціальну систему елементів культури і певних особистостей. Зміни соціальних інститутів під впливом культурних підсистем, що розвиваються, обумовлені, у першу чергу, накопиченням суспільством нових знань. Крім того, великий вплив на еволюцію соціальних інститутів справляють зміни у переконаннях і ціннісних орієнтаціях, а також у способах оцінки об'єктивної реальності, які формують світогляд конкретної культурної спільноти.

Якщо брати до уваги основні причини виникнення інституційних перетворень, їх пропонується диференціювати на ті, що мають об'єктивний і суб'єктивний характер [6]. У даному випадку, як правило, має місце певне поєднання такого роду причин, але певні чинники все ж таки можуть домінувати. Крім того, має місце досить очевидна диференціація інституційних змін залежно від масштабу їх здійснення на загальнодержавні, галузеві і регіональні. Провідний науковець у галузі досліджень інституційних перетворень, Ф.О'Хара, диференціює інституційні зміни на глобальні, регіональні і внутрішньодержавні, а також показує їхній взаємозв'язок (синергію) [7] та особливості реалізації на різних рівнях.

Аналізуючи особливості всіх типів інституційних перетворень, що представлені у наукових джерелах, їх можна згрупувати наступним чином: інкрементні інституційні зміни, що відбуваються за рахунок закріплення неформальних правил, норм, інститутів у відносно малих групах з сімейно-родинними зв'язками; еволюційні зміни, що передбачають виникнення неформальних практик, які поступово закріплюються як загальноновизнані у формальних інститутах; революційні інституційні зміни. Важливо зазначити, що у вітчизняній науковій думці проблема щодо класифікації інституційних перетворень є недостатньо вивченою. А разом із тим, від вивчення особливостей різних типів інституційних перетворень безпосередньо залежить і результативність державного регулювання в процесі їхнього здійснення з метою зменшення можливих негативних ефектів. Так, на думку вченої Т.Острої, існують і так звані певні інституційні обмеження ефективних перетворень у суспільстві, до яких можна віднести залежність від попереднього періоду розвитку, що виражається, зокрема, в розриві між соціальними цілями, що проголошуються і реалізуються, правами і гарантіями та суперечливою взаємодією формальних і неформальних норм тощо [8, с.7-8]. Отже, важливо розуміти, що ефективність інституційних перетворень обумовлюється об'єктивними і суб'єктивними тенденціями розвитку соціальної системи, коректністю вибору напрямків і методів їх здійснення.

Висновки

Соціальні інститути є специфічними соціальними утвореннями, що забезпечують відносну стійкість зв'язків і відносин у межах соціальної організації суспільства, а також історично зумовленими формами організації і регулювання життєдіяльності людей. Інститути виникають і розвиваються відповідно до особливостей розвитку людського суспільства, диференціації видів діяльності, поділу праці, формування специфічних видів суспільних відносин і

зв'язків. Їх виникнення і функціонування обумовлено об'єктивними потребами суспільства в регулюванні суспільно значущих сфер життєдіяльності і соціальних відносин. З виникненням нових технологій, переоцінки цінностей, зміни світогляду людей, трансформація соціальних інститутів є важливою і необхідною умовою ефективного розвитку та функціонування суспільства. Такі процеси дозволяють соціуму підтримувати своє існування, що змінюється відповідно до нових вимог та потреб життєдіяльності. Перетворення соціальних інститутів у сучасному суспільстві передбачають досягнення взаємності і узгодження з вимогами, що виникають у процесі його розвитку.

У сучасному українському суспільстві відбуваються важливі інституційні перетворення, що позначаються на змісті і якості соціально-економічного, політичного, культурного розвитку країни. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження особливостей процесів структурних змін з точки зору сучасних соціально-філософських підходів. Важливо зауважити, що інституційні перетворення відбуваються повільно, процес трансформації інститутів насичений протиріччями, конфліктами інтересів, боротьбою думок і поглядів тощо. На сучасному етапі розвитку України інституційні перетворення стають одним із найважливіших напрямків соціального, економічного, політичного і культурного розвитку держави на перспективу. Основною метою таких інституційних перетворень має бути створення системи інститутів, необхідних для вдосконалення політичної системи суспільства і задоволення потреб громадян, становлення і розвитку ринкової економіки, ефективної соціальної політики, що дозволяє вирішувати завдання підвищення рівня життя людей, модернізації виробництва, збереження як відтворювального потенціалу природного комплексу, так і цілісності і безпеки країни.

Список літератури

1. Национальная философская энциклопедия. Национальная энциклопедическая служба. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://terme.ru/termin/institut-socialnyi.html>
2. Davis L., North D. Institutional Change and American Economic Growth: A First Step Towards a Theory of Institutional Innovation // Journal of Economic History. – 1970. – Volume 30. – Issue 1. – p. 131–140.
3. Дайнеко Д.В. Институциональные изменения и промышленная политика Иркутской области (краткий анализ) // Материалы науч.- практ. конф. «Бизнес-образование в условиях глобализации». – Иркутск : БИБММ ИГУ, 2006. – 236 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.buk.irk.ru/library/sbornik_06/daineko.doc.
4. Базилевич В. Д. Философия экономики. История [Текст] : [монография] / В. Базилевич, В. Ильин ; Киев. нац. ун-т им. Тараса Шевченко. – К. : Знання ; М. : Рыбари, 2011. – 927 с.
5. Рысьмятов А.З., Осенний В.В., Погибелев А.В. Институциональные изменения и их роль в построении рыночной экономической системы / А.З. Рысьмятов / Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. – 2007. – Вып. 33. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/institutsionalnye-izmeneniya-i-ih-rol-v-postroenii-rynchnoy-ekonomicheskoy-sistemy>
6. Горячев В.П. Институциональные изменения и их эффективность на микроэкономическом уровне. Электронный научный журнал «APRIORI.Серия : Гуманитарные науки». – 2015. – Вып. 3. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.apriori-journal.ru/seria1/3-2015/Goryachev.pdf>

7. O'Hara Ph.A. Policies and institutions for moderating deep recessions, debt crises and financial instabilities / Ph.A.O'Hara. *Panoeconomicus*. 2013. –V. 60. – Iss. 1. – P. 21.

8. Острая Т.Б. Институциональные преобразования в социальной сфере как условие экономического развития России. : автореф. дис. на соискание науч. степени. канд. : спец. 08.00.01. «Экономическая теория» / Т.Б. Острая. – Томск, 2006. – 22 с.

И. В. Литовченко

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ПРЕОБРАЗОВАНИЯ КАК ФАКТОР ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВА

Статья посвящена социально-философскому исследованию особенностей институциональных преобразований как фактора функционирования общества. Показано, что институциональные преобразования являются важной составляющей процесса социально-экономического, политического и культурного развития общества, а также основой преодоления существенных деформаций, свойственных обществу в условиях трансформации. Проанализированы основные типы институциональных преобразований.

Ключевые слова: институционализация, социальный институт, институциональные преобразования, институциональная среда, эндогенные и экзогенные изменения, общество.

I. Lytovchenko

INSTITUTIONAL TRANSFORMATIONS AS A FACTOR OF FUNCTIONING OF SOCIETY

This article is devoted to the social and philosophical research of the features of institutional reforms as a factor in the functioning of society. It is shown that institutional changes are an important part of the process of socio-economic, political and cultural development of society and also the foundation for overcoming significant deformations inherent in the society under the conditions of transformation. The basic types of institutional transformations have been analyzed.

Key words: institutionalization, social institution, institutional transformation, institutional environment, endogenous and exogenous changes, society.

УДК 1.101.014

Т.А. Пода

ЗМІНА СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ПІД ВПЛИВОМ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Національний авіаційний університет

Анотація. У статті автор здійснює аналіз впливу інформатизації на стан сучасних міжнародних відносин.

Ключові слова: система міжнародних відносин, влада, м'яка сила, інформація, інформаційні потоки.

Вступ

Сучасна система міжнародних відносин – це сукупність соціальних, економічних, політичних, культурних, наукових, дипломатичних та інших видів відносин, що мають перехідний стан, який зумовлений глобальною тенденцією становлення нового міжнародного співтовариства, яке включає в себе соціально-політичні процеси як на регіональному, так і на глобальному рівнях. До міжнародних відносин належать відносини як між державами, так і між іншими учасниками – суб'єктами міжнародного права, а також тими, хто не має такої суб'єктності. Це, в першу чергу, міжнародні урядові і неурядові організації, соціальні, економічні та політичні сили і організації, релігійні рухи тощо, що діють на світовій арені. Особливістю міжнародних відносин є відсутність централізованої влади, цілісної системи, яка б охоплювала всі явища міжнародного життя. У Короткому Оксфордському політичному словнику знаходимо таке визначення міжнародних відносин: «...це сукупність усіх взаємодій у межах міжнародної системи. Часто наголошують на відносинах між країнами, хоча інші колективні суб'єкти, як-от багатонаціональні корпорації, транснаціональні зацікавлені групи та міжнародні організації також відіграють важливу роль» [1, с. 408].

Важливим впливовим фактором сучасних міжнародних відносин є зростання темпів глобальної інформатизації, яка проникає в соціальний макрокосм планети та в індивідуальний мікркосм кожного. Знання, інформація, технології стають впливовими

економічними і політичними активами. Інформаційна революція змінює буття людини. Вона стискає час і простір, створює умови для швидкої передачі інформації, що дає можливість встановлювати контакт з будь якою частиною земної кулі, тим самим збільшуючи взаємозалежність учасників міжнародних відносин.

Метою даної статті є спроба з'ясувати, яким чином відбувається зміна системи міжнародних відносин під впливом інформатизації суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій

Серед сучасних авторів, які досліджують інформаційне суспільство, можемо згадати Д. Белла, Ж. Бодріяра, М. Постера, М. Кастельса, Е. Гідденса, Д. Харві, Г. Шиллера тощо, а також напрацювання вітчизняних та російських дослідників В. Іноземцева, М. Колесова, Б. Парахонського, Г. Почевцова, А. Чухно. Проблемам комунікації, без якої міжнародні відносини не можливо уявити, приділяють увагу Ю. Хабермас, П. Бергер, С. Хантінгтон, Н. Луман, Х. Арндт та інші.

Основна частина

Починаючи з 80-х рр. ХХ століття в документах ООН та ЮНЕСКО почали з'являтися рішення з питань розвитку комунікацій та обміну інформацією. Зокрема, в 2002 році було прийнято Окінавську хартію глобального інформаційного суспільства, покликану регулювати міжнародні взаємовідносини в аспекті інформаційного простору. Незважаючи на зусилля світової спільноти, кількість проблем, що ви-